

Εισαγωγή

Από το 2008 μέχρι σήμερα, η Κρίση που αγγίζει όλες τις εκφάνσεις της ζωής έχει συζητηθεί από αναρίθμητες σκοπιές που συναντώνται στο επίπεδο του λόγου. Σύμφωνα με τη Θεωρία του Λόγου της Σχολής του Έσσεξ, αυτό είναι το επίπεδο στο οποίο η Κρίση συγκροτείται ως ένα πολυεδρικό και πολύσημο «ιστορικό γεγονός». Ξεκινώντας από αυτή τη θέση, οι αναρίθμητες εκδοχές της Κρίσης εκλαμβάνονται ως κατασκευές, ως επιμέρους λόγοι για την Κρίση που απαρτίζουν τον «κρυσιακό λόγο», την κρυσιακή πραγματικότητα. Κάποιες από αυτές τις κατασκευές αποτελούν το πραγματολογικό υλικό του παρόντος έργου. Με τα προνόμια και τους κινδύνους μιας αναστοχαστικής προσέγγισης επιχειρούμε να αναλύσουμε τον κρυσιακό λόγο ο οποίος διαθέτει τα δικά του μοναδικά χαρακτηριστικά.

Στις δηλώσεις, τις συνεντεύξεις και τα αποσπάσματα των πολιτικών δηλώσεων που μεταδίδονται από τα ΜΜΕ, στα συνθήματα διαδηλωτών, τον λόγο των ηλεκτρονικών και διαδικτυακών ΜΜΕ αλλά και την έντυπη αρθρογραφία της περιόδου από τον Σεπτέμβριο του 2008, οπότε και ξεσπά η παγκόσμια οικονομική κρίση, έως και τις μέρες μας διαμορφώνονται άλλοτε κυριολεκτικά, άλλοτε συμβολικά μα πάντα φαντασιακά οι όροι της «ματαίωσης». Οι λόγοι και οι απόψεις πολιτών και πολιτικών διαμεσολαβούνται, φιλτράρονται και μορφοποιούνται από τα ΜΜΕ που ακολουθούν γραμμές «σεναριακής ευλάβειας» υπακούοντας στο μοτίβο της βέβαιης χρεωκοπίας (όχι τόσο της δημοσιονομικής όσο της πολιτικής) αλλά και της ματαίωσης. Η χρεωκοπία όταν δεν αναφέρεται ρητά, υπονοείται και ο φόβος που γεννά συνιστά εργαλείο διαχείρισης της Κρίσης. Κάθε άρνησή της αποκτά χαρακτηριστικά ευρύτερης άρνησης της (δυσάρεστης) πραγματικότητας την οποία φροντίζουν να υπογραμμίζουν οι πολιτικές αφηγήσεις, διαμορφώνοντας το νοητικό σχήμα «Χρεοκοπήσαμε αλλά δε το ξέρουμε ή δε μας το λένε».

Στις εν λόγω κρυσιακές αφηγήσεις, η «μετά τη χρεωκοπία ζωή» σπάνια εμφανίζεται ως δυνατότητα, διαμορφώνοντας ασφυκτικές συνθήκες οριακότητας που βιώνεται ως μια πολιτικοκοινωνική εσχατολογία. Η οικονομική κρίση, ξεκινώντας από τα κοσμοπολιτικά χρηματοπιστωτικά κέντρα της Νέας Υόρκης, πλησιάζει αργά και σταθερά την Ελλάδα αναδεικνύοντας όλο και πιο συχνά ζητήματα και δημόσια εκπεφρασμένες βιοπολιτικές στάσεις και θέσεις, πολιτικές απόψεις με πρώτη ύλη τη «γυμνή ζωή», την «κατάσταση εξαίρεσης» και εκείνη της «εκτάκτου ανάγκης», το τέλος, τον θάνατο αλλά και την οριακότητα που κινεί τα νήματα μεταξύ των δύο καταστάσεων. Είναι στιγμές μάλιστα που ο μιντιακός λόγος μοιάζει να διαμορφώνει συνθήκες ενός ιδιότυπου «στρατοπέδου συγκέντρωσης/επιβίωσης» στο οποίο οι έγκλειστοι καλούνται από τους «δεσμοφύλακες τους» να αλλάξουν ζωή, νοοτροπία, αντιλήψεις και σε τελική ανάλυση εαυτό. Συχνά τα ΜΜΕ εντοπίζουν, μορφοποιούν και αναδεικνύουν φαινόμενα «φυγής» από το εν λόγω «στρατόπεδο» και από την προδιαγεγραμμένη μοίρα της χρεωκοπίας. Τα φαινόμενα φυγής τίθενται ως όρος επιβίωσης απέναντι στο δυσάρεστο ενδεχόμενο της χρεωκοπίας. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί το λεγόμενο κύμα νέων ανθρώπων που

«δραπετεύουν» στο εξωτερικό (brain drain) και ξενιτεύονται για μια «καλύτερη ζωή». Μια διαφορετικού τύπου φυγή από το «στρατόπεδο επιβίωσης» αποτελούν, ωστόσο, και οι αλυσιδωτές αυτοκτονίες πολιτών εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων σε ολόκληρη τη χώρα.

Ο παραπάνω λόγος δεν παραμένει σε ένα διαπιστωτικό επίπεδο που περιγράφει ή συμπυκνώνει τους βιωματικούς όρους που διαμορφώνει η Κρίση και η ενδεχόμενη χρεωκοπία αλλά προβαίνει στη διεκδίκηση αυξημένης ή καλύτερα ενεργού επιτελεστικότητας διακηρύττοντας το τέλος και ταυτόχρονα συμμετέχοντας στην επίτευξή του (Ωστιν, 2003, σ. 26). Μετατοπίζεται έτσι από την περιγραφή των όρων του τέλους στην πρόβλεψή του και από εκεί στην πραγμάτωσή του, τη μεταμόρφωσή του δηλαδή σε γεγονός. Μοιάζει σαν να πρόκειται για έναν λόγο-γεγονός, και όχι έναν λόγο που αναφέρεται στο γεγονός.

Ξενιτιά, αυτοκτονία, φυγή από τη χρεωκοπία. Όσοι «μένουν» σε αυτό το «στρατόπεδο», η μοίρα του οποίου παρομοιάστηκε με αυτή του «Τιτανικού», καλούνται να πληρώσουν το τίμημα μιας κάποιας αδικαιολόγητης ευημερίας που απήλαυσαν τα χρόνια της μεταπολίτευσης, μιας από τις λιγοστές μακροχρόνιες περιόδους ομαλής εναλλαγής κυβερνήσεων, συνταγματικής σταθερότητας και υλιστικής ευημερίας η οποία δεν τους «έπρεπε», αλλά και να ζήσουν για λίγο ή πολύ με το ενδεχόμενο της «πρόσκρουσης στο παγόβουνο της χρεωκοπίας». Όσο η Κρίση πλησιάζει και τείνει να καταστεί ελληνική πραγματικότητα τόσο ο δημόσιος λόγος υιοθετεί πολλαπλές βιοπολιτικές προσεγγίσεις για την αξία και τη σημασία του σημαίνοντος «ζωή», την αξία της δικής μας «ζωής» και την αξία της «ζωής» των άλλων σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο.

Οι στιγμές που θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε την πολλαπλή αντίληψη περί του σημαίνοντος «ζωή» είναι πολλές: οι αντιδράσεις για τον θάνατο του Αλ. Γρηγορόπουλου, η επίθεση στην Κωνσταντίνα Κούνεβα, η δημόσια συζήτηση για τον θάνατο των τριών εργαζομένων στη Μαρφίν, η αντιμετώπιση του κύματος αυτοκτονίας μικρομεσαίων επιχειρηματιών λόγω οικονομικών προβλημάτων, οι απεργίες πείνας των μεταναστών και η σύγκρισή τους με την αποσιώπηση των νεκρών εργατών στα εργοτάξια των Ολυμπιακών αγώνων, τα γεγονότα του Άγιου Παντελεήμονα, η δημόσια αντιπαράθεση για τον «φράχτη» στον Έβρο, η απόπειρα απόδρασης των επαναπατρισθέντων από τη Λιβύη μεταναστών, η δολοφονία των αστυνομικών της ομάδας ΔΙΑΣ κ.ά.

Η γενικευμένη δυσaréσκεια έναντι του πολιτικού συστήματος που στρέφεται ενάντια στη νομιμοποιητική βάση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας οδηγεί ολοένα και πιο συχνά σε προσπάθειες κατάληψης του οίκου (συμβολικά και κυριολεκτικά) της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, του ελληνικού Κοινοβουλίου, με τις συγκεκριμένες απόπειρες να εναρμονίζονται με τη γενικότερη απαξίωση της αντιπροσωπευτικότητας της δημοκρατίας που πιθανότατα συνδέεται σε μια αιτιακή σχέση με τη δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα. Καθώς οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης υποβιβάζουν τα ελληνικά ομόλογα σε επίπεδο junk, επικρατεί μια ρητορεία που κατατάσσει παράλληλα στο ίδιο επίπεδο την ελληνική δημοκρατία, καθιστώντας το δημοσιονομικό πρόβλημα σε πρόβλημα δημοκρατίας, μια μεταβολή που βρίσκει εύφορο έδαφος στο έλλειμμα εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους πολιτικούς και την αποστροφή που νιώθουν για οτιδήποτε κρατικό.

Η πολιορκία της Βουλής που εν χορώ αποκαλείται «μπουρδέλο» αποτελεί συνηθισμένη κατάληξη των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων. Το Σύνταγμα αμφισβητείται ανοικτά ταυτόχρονα με τη μεταπολιτευτική σταθερότητα, χαρακτηριστικά της οποίας συνιστούν ο σεβασμός του συντάγματος και της Βουλής από το σύνολο των κοινοβουλευτικών πολιτικών δυνάμεων. Οριακό σημείο της κατάστασης σε πολιτικό επίπεδο φέρεται να είναι η ιδέα της εισβολής του «λαού» στη Βουλή καθώς κυκλοφορεί ολοένα και συχνότερα ως οριακή στιγμή που θα σημάνει το τέλος της Μεταπολίτευσης, χωρίς ωστόσο να υπάρχει σαφής πρόταση ή εικόνα για το τι θα επακολουθήσει και σε ποιες βάσεις, αν όχι στις κοινοβουλευτικές, θα μπορούσε να χτιστεί πλέον ένα ανθεκτικό και σταθερό πολιτικό σύστημα.

Η ιδεολογική «καταστατική αφέλεια» της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου που διακήρυττε ότι «τα πράγματα πρέπει, μπορεί και θα αλλάξουν» μοιάζει να εξατμίστηκε στις δεκαετίες που μεσολάβησαν από τότε, παραδίδοντας σε μας μια κοινωνία βουτηγμένη στη δυσπιστία πως «τα πράγματα πρέπει αλλά δε μπορεί και δεν πρόκειται να αλλάξουν». Στις συνθήκες της Κρίσης η δυσπιστία μεταμορφώνεται στη βεβαιότητα ότι είναι πια «αργά για να αλλάξουν». Υποθέτουμε πως το εν λόγω αίσθημα της δυσπιστίας έναντι της αδυνατότητας οποιασδήποτε κοινωνικής αλλαγής διαδέχεται μια μεταρρυθμιστική ρητορική που ζητά θυσίες και μια πολιτική που τις επιβάλλει οδηγώντας σε έναν κυνισμό που έχει τη μορφή μιας αυταπάτης που συγκαλύπτει την πραγματικότητα, σε μια ιδεολογία του κυνισμού (Ζίζεκ, 2006, σ. 68).

Από τον Ιανουάριο του 2020 ο πλανήτης βιώνει μια πρωτόγνωρη πανδημική κρίση κατά την οποία η έννοια της ζωής και του θανάτου έχει αποκτήσει πλέον πρωταρχική υπόσταση. Ο αριθμός των θυμάτων της covid-19 αποτελεί μία τραγική παράμετρο μιας κρίσης κατά την οποία η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η απώλεια, η χαμένη ομαλότητα, η ποθούμενη επιστροφή στην κανονικότητα, η ματαίωση και το πένθος που συνεπάγονται τα παραπάνω επιδρούν και στην ποιότητα της δημοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, αναδεικνύονται ζητήματα που αφορούν τα όρια όσων διαχειρίζονται την κρίση στη λήψη μέτρων και στη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών που σχετίζονται με την περιστολή ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τονίζοντας τη διπολικότητα μεταξύ επιτρεπτικότητας και αναγκαστικότητας (π.χ., εμβολιασμοί, εγκλεισμός, κυκλοφορία) εν ονόματι της πανδημίας. Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η κοινωνική δυσαρέσκεια απέναντι στο μοντέλο διαχείρισης της κρίσης γίνονται πολύ συχνά εμφανή οδηγώντας σε διχασμό, πόλωση και εν τέλει διχοτόμηση του κοινωνικού πεδίου σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτή η συνθήκη διαθέτει διαφορετικά χαρακτηριστικά από τις προηγούμενες διαιρετικές τομές που προέκυψαν με αφορμή τη χρηματοπιστωτική κρίση. Ειδικότερα, το αίτημα για επιστροφή στην κανονικότητα/ομαλότητα είναι διαρκές χωρίς ωστόσο κάποια οριστική επιβεβαίωση για τον χρόνο και την εγγύτητα αυτής της επιστροφής που θα σημάνει το τέλος της κρισιακής περιόδου να είναι εφικτή ή υπαρκτή. Μπορεί κάποιος να διακρίνει γενικόλογες προβλέψεις που στοχεύουν μεταξύ άλλων στην τόνωση της ψυχολογίας των πολιτών η οποία και σε αυτή την περίπτωση ματαιώνεται αλλεπάλληλα. Παρότι δεν πρόκειται για μία εξαντλητική σύγκριση των δύο αυτών κρίσεων μεταξύ τους, οι επιμέρους ομοιότητες στις εν λόγω εμπειρίες είναι τουλάχιστον αξιόλογες, δίνοντάς μας τη

βάση για μια θεωρία των κρίσεων που υπακούει στη λογική της Συστημικής Επεξήγησης την οποία θα αποτολμήσουμε στο τελευταίο κεφάλαιο αυτού του βιβλίου.

Για το λόγο αυτό, το εν λόγω πόνημα σκοπεύει στη διερεύνηση των λόγων για την Κρίση, (με το Κ κεφαλαίο) δηλαδή του κρισιακού λόγου. Κατά τη συλλογή και την επεξεργασία του πραγματολογικού υλικού, το οποίο συνίσταται στις ποικίλες συναρθρώσεις της Κρίσης και τις διακριτές αφηγηματικές εκδοχές της, προέκυψε η ανάγκη διατύπωσης κάποιων λογικών προτάσεων, που βοηθούν την πληρέστερη και πιο αποτελεσματική ανάλυση του κρισιακού λόγου και αποτελούν τα κεντρικά ερωτήματα που θα κληθούμε να απαντήσουμε.

Στόχος του συγκεκριμένου ερευνητικού προσανατολισμού είναι να επιχειρήσουμε, με σκελετό τις βασικές αυτές λογικές προτάσεις, να δομήσουμε μια «θεωρία για τις κρίσεις» στο μεταδημοκρατικό πλαίσιο. Με αφετηρία την ελληνική περίπτωση, επιζητούμε να καταγράψουμε και να εννοιολογήσουμε τον «βηματισμό» με τον οποίο ξεδιπλώνονται οι κρίσεις και τα διακριτά στάδια που συγκροτούνται στη διάρκειά τους, να δαμάσουμε την πολυπλοκότητα και την πολυσημία τους, τα βιοκρισιακά και αφηγηματικά μοτίβα και τον χρονισμό με τον οποίο αυτά ξετυλίγονται. Αυτή τη θεωρητική δομή που βασίζεται στη Θεωρία του Λόγου στοχεύουμε να την εμπλουτίσουμε με θεωρητικά και μεθοδολογικά εργαλεία και νοητικά σχήματα που προέρχονται από την Κυβερνητική και τη Συστημική Σκέψη προκειμένου να φωτίσουμε ικανά και αποτελεσματικά τις επικοινωνιακές και μεσοποιοτικές ροές των πληροφοριών που σχετίζονται με κάθε διακριτό στάδιο της κρισιακής χρονορής. Τα ερευνητικά μας ερωτήματα και οι διερευνητικές μας μέριμνες καθώς θα απαντηθούν θα απαρτίζουν εκείνο που η συγκεκριμένη μελέτη προτίθεται να συγκροτήσει ως «Αλγόριθμο της Κρίσης». Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί πως οι προτάσεις που θα εφαρμοστούν στην ανάλυση του πραγματολογικού υλικού δεν είναι αξιωματικές, αλλά στην πραγματικότητα συνιστούν ερωτήματα προς διερεύνηση.

Σε αυτό το πλαίσιο, η πρώτη πρόταση που τίθεται συνίσταται στο ότι η Κρίση έχει ένα εναρκτήριο σημείο, μια αφετηρία, που ουσιαστικά λειτουργεί ως «διακόπτης», δηλαδή ως σημείο εισόδου της Κρίσης στον δημόσιο και ιδιωτικό βίο, το οποίο στη συνέχεια θα επιτρέψει τη διάχυση και την παγίωσή της. Ενώ το πιθανό σημείο εισόδου θα έπρεπε να αναζητηθεί στην αυστηρά οικονομική καταγραφή του ελλείμματος, εντούτοις, έχει ενδιαφέρον να εξετάσουμε πώς μια στατιστική διαπίστωση, ένα στοιχείο ή ένας αριθμός καθώς νοηματοδοτούνται ως Κρίση δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε να συζητάμε για την «ιστορική περίοδο» της Κρίσης. Από τη στιγμή που ανοίγει ο διακόπτης της Κρίσης, παρατηρείται η ταχύτατη διαμόρφωση ενός εύφορου εδάφους στο οποίο αναπτύχθηκαν και αναπτύσσονται κρισιακές αφηγήσεις και κρισιακές κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές που προσλαμβάνουν (βραχύβιο) ιστορικό χαρακτήρα. Γίνεται σαφές πως τα ΜΜΕ παρεμβαίνουν τόσο ως βασικός μηχανισμός αυτού του διακόπτη όσο και ως βασικός μηχανισμός διάχυσης και παγίωσης του νοήματος της Κρίσης. Μέσα από τη δική τους «λειτουργία» η Κρίση επικάθεται στις μεσοποιήσεις πληροφοριακών και μη πληροφοριακών λόγων και ενσωματώνεται στην αντίληψη που διαμορφώνουμε για τον κοινωνικό κόσμο και τον εαυτό μας.

Εύλογα οδηγούμαστε στην επόμενη πρόταση που αφορά στον τρόπο με τον οποίο η Κρίση θεσμοποιείται και νομιμοποιείται μέσα από μηχανισμούς που ενεργούν στο επίπεδο του μιντιακού λόγου και καθίσταται αντικειμενικά διαθέσιμη και υποκειμενικά εύλογη. Αυτό το ερώτημα αφενός μας οδηγεί σε μια διεξοδική μελέτη –θεωρητική και πραγματολογική– αυτών των μηχανισμών όπως εκδηλώνονται κυρίως στη διαμεσολάβηση και τη μεσοποίηση της συλλογικής και της ατομικής κρισιακής εμπειρίας.

Υποθέτουμε πως καθώς η κρισιακή πραγματικότητα έχει αντικειμενικοποιηθεί, η λογική πρόταση που ακολουθεί εστιάζει σε κάποια επίπεδα σωματικής και συναισθηματικής εκδήλωσης της Κρίσης τα οποία εκτείνονται πέρα από τις συναρθρώσεις της στο επίπεδο του λόγου και αναμφίβολα τις επηρεάζουν. Σημαντικό μέρος της βιβλιογραφικής επισκόπησης, αλλά και του πραγματολογικού υλικού θέτει άμεσα την επιτελεστική διάσταση της κρισιακής πραγματικότητας. Έτσι θα αναρωτηθούμε αν στο «έκτακτο» και «εξαιρεσιακό» περιβάλλον της Κρίσης καλλιεργούνται μια σειρά συναισθημάτων που διαγράφουν την πορεία του πένθους, το όριο μεταξύ ζωής και –συμβολικού– θανάτου καθώς και την παραγωγή συγκινησιακής/θυμικής ενέργειας που διοχετεύεται στη συνάρθρωση μιας νέας κρισιακής ταυτότητας.

Αυτό μας μεταφέρει σε ακόμα μια λογική πρόταση που αφορά τα είδη του λόγου για την Κρίση. Υποθέτουμε πως στην ευρύτερη κατηγορία του κρισιακού λόγου υπάρχει ο πρωτογενής θεσμικός λόγος των πολιτικών και ειδικών κειμένων τα οποία καθώς μεσοποιούνται από τον ενημερωτικό, τον επιστημονικό (ακαδημαϊκό), τον καλλιτεχνικό λόγο κ.ο.κ. διαμορφώνουν το πεδίο των δευτερογενών κρισιακών λόγων. Σε αυτούς τους δευτερογενώς κρισιακούς λόγους εντάσσονται και οι επιτελέσεις της Κρίσης, οι κινηματικές πρωτοβουλίες και οι καθημερινές πρακτικές καθώς η νομιμοποιημένη και καθολική κρισιακή αλήθεια αποτελεί το έναυσμα για μια σειρά πρακτικών με πολιτικό, κοινωνικό, καλλιτεχνικό και εν γένει κινηματικό χαρακτήρα. Ειδικότερα για τον μιντιακό λόγο (ενημερωτικό και μη ενημερωτικό) διακρίνεται μια ενότητα που θέτει το ίδιο το υποκείμενο που εκφέρει τον λόγο της Κρίσης ενώ βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης, όταν τα ΜΜΕ αναφέρονται στην Κρίση η οποία τα καθορίζει.

Θέτοντας τις λογικές προτάσεις για τα είδη κρισιακού λόγου προκύπτει το ζήτημα της δυνατότητας συνάρθρωσης της Κρίσης με έναν εναλλακτικό τρόπο, εκτός του νομιμοποιημένου λόγου που προετοιμάζει το έδαφος για ακόμα μία πρόταση που αφορά τον τρόπο οργάνωσης του νοήματος σε μια διαλεκτική σχέση μεταξύ διχοτόμησης, όταν ο κυρίαρχος λόγος έρχεται αντιμέτωπος με πηγές που τον αμφισβητούν, και ματαίωσης, όταν οι κυρίαρχες επιτελέσεις της Κρίσης ωθούν και ανατροφοδοτούν τον συμβολικό θάνατο και παγιώνουν το πένθος που τον συνοδεύει. Όταν η Κρίση νομιμοποιείται προκύπτει η ανάγκη για μια λύση που προσλαμβάνει τη μορφή ενός κειμένου συνεργασίας, του «μνημονίου», το οποίο αμφισβητείται έντονα. Μέσα από αυτή την αμφισβήτηση και προϊόντος του χρόνου αναδύεται ένας αντιμνημονιακός λόγος που διχοτομεί το κοινωνικό πεδίο.

Από την άλλη, το «συμβολικό τέλος» αποτελεί ταυτόχρονα και μια αρχή για την οικοδόμηση ενός νέου ταυτοτικού αφηγήματος, συλλογικού και ατομικού. Έτσι, φαίνεται πως ανακύπτει η ανάγκη ορισμού ενός κρισιακού εαυτού ή μιας κρισιακής εκδοχής του εαυτού, στοιχεία του οποίου θα επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε στο πραγματολογικό

μας υλικό. Σε αυτό το περιβάλλον αναδύονται αιτήματα στοιχισμένα σε αλυσίδες ισοδυναμίες που δομούν το (αντιμνημονιακό) λαϊκό υποκείμενο το οποίο αμφισβητεί και αντιπαρατίθεται με το δημοκρατικό υποκείμενο, το οποίο όντας αποδυναμωμένο γύρω από τις αλυσίδες της «διαφοράς» χάνει την ηγεμονία της ευημερικής περιόδου και διολισθαίνει σε ένα ετεροπροσδιοριστικό σχήμα μέσα από τον αντιλαϊκιστικό του χαρακτήρα.